

Några insektsfynd från Mellanbygden

ROGER MUGERWA PETTERSSON

Sammanfattning: Fem för landskapet Västerbotten nya insektsarter har 2017 och 2018 hittats i Mellanbygden: fröskinnbaggen *Lamproplax picea*, mossgrävare *Dyschirius melancholicus*, inbuktat vecklarfly, *Ipimorpha retusa*, och brokparasitsteklarna *Enicospilus ramidulus* och *Ophion obscuratus*. Här redovisas fynduppgifter för dessa och några andra anmärkningsvärda insektsarter hittade i Mellanbygden.

Bakgrund

Mellanbygden omfattar Robertsfors, Lövånger, Burträsk och resten av landsbygden mellan Umeå och Skellefteå. I de södra delarna av Mellanbygden finns Robertsfors kommun där insektsfaunan på våtmarker har studerats mha rännor och nattflygande insekter insamlats med blandljuslampa. Rännor har varit utplacerade på tre våtmarker: Stormyran NO Rickleå, Sävträsket vid E4 ca 5 km söder Lillåbron, och Kroksjön ca 3 km söder om Gamla Storbäcken. Nattflygande insekter har insamlats vid Lappsvedforsen ca 1 km nedströms Rickleå och Laxbacken vid Rickleån.

Stormyran, Sävträsket och Kroksjön

Rännor med fångstburkar utplacerades på Stormyran och Sävträsket under sommaren 2014 och vid Kroksjön 2018. Kroksjön bildar tillsammans med Slåttsjön ett strandkomplex med ornitologiska värden (Forslund m fl 1993), där rännorna utplacerades på Slåttsjöns strand vid byn Kroksjön. Rännorna var 0,5 m långa och skar av tuvor med vitmossa med burkar på vardera sidan. Denna insamlingsmetod för jordlöpare och

andra marklevande insekter på våtmarker har beskrivits av Lundberg (1981). Kroksjön har förekomster av våtmarksinseker som är av riksintresse, Stormyran och Sävträsket har jämförelsevis en mer trivial fauna.

På Stormyran fångade rännorna en hane av kortvingen *Gabrius sphagnicola*, en ovanlig art med få rapporterade fynd i

Figur 1. Hane av fröskinnbaggen *Lamproplax picea* från Kroksjön i Västerbotten 2018. Foto: förf.

Artportalen. Två av dessa fynd är från *Sphagnum*-fyllda pölar på myrmark vid Umeå (Huggert & Ulefors 1971), och habitatet blöt vitmossa gör att denna kortvinge är svår att hitta utan riktade eftersök eller mha rännor. Rovskinnbaggen *Coranus aethiops* fångades med rännorna på alla tre lokalerna, vilket tydligt visar att denna stora och mörka rovskinnbagge är en våtmarksart i motsats till dess släkting *C. subapterus* (Strauss & Günther 2006).

Ett par av fröskinnbaggen *Lamproplax picea* fångades i en ränna i en lövdominerad sumpskog vid Kroksjön. Arten är i Artportalen bara rapporterad från ett fåtal lokaler i södra Sverige och anses vara sällsynt och lokalt förekommande i Danmark. Enligt Skipper & Nielsen (2018) behövs det riktade eftersök för att hitta *L.*

picea då livsmiljön är våtmarker med vitmossa där arten lever undagömt och sällan klättrar upp på växter som blåbär. Rännor vid Kroksjön visar att det finns alternativ till att krypa omkring med kratta i blöt vitmossa för eftersök av *L. picea*. Arten känns bland annat igen på att den främre delen av halsskölden är blank och saknar punktering (Figur 1).

Rännan i lövsumpskogen vid Kroksjön samlade dessutom in en hane av klubbhornsbaggen *Rybaxis longicornis*. Arten har inte återfunnits i Västerbotten sedan Norrlands Entomologiska Förening (NEF) hade en insektskurs med exkursion till Tjuvvarpet utanför Umeå i augusti 2014. Kroksjön är den hittills nordligaste lokalen i Sverige för dessa två arter.

De andra rännorna vid Kroksjön var placerade på mer öppen våtmark och uppvisade en avvikande artsammansättning av insekter jämfört med lövsumpskogen. På mer öppen våtmark vid Kroksjön fångade rännorna bl a mossgrävare, *Dyschirius melancholicus*, en liten mörk jordlöparart som är ny för Västerbotten och har få kända svenska förekomstområden enligt Artportalen (Figur 2).

Kroksjön uppvisar därigenom flera sällsynta våtmarksinsekter och ett större naturvärde än vad som tidigare har angivits utifrån fågelfaunan. Slåttsjön och Kroksjön är ett klass 2-objekt baserat på ornitologiska värden (Forsslund m fl 1993), men är också en våtmark med en avvikande och rik insektsfauna.

Nattfångst längs Rickleån

NEF arrangerade 2017 en kurs om brokparasitsteklar och strax efter kursen insamlades arten *Enicospilus ramidulus* på blandljuslampa vid Rickleån. Arten hittades som ny för Västerbotten vid Umeå och på Laxbacken i augusti 2017. Arten är lätt att identifiera då det är en stor gul brokparasitstekel (underfamilj Opioninae) där

Figur 2. Mossgrävare, *Dyschirius melancholicus*, en helsvart liten jordlöparart från Kroksjön 2018. Foto: förf.

Figur 3. Framvingarnas gula skleriter (pil) och den mörka bakkroppspetsen hos brokparasitstekeln *Enicospilus ramidulus*. Foto: förf.

släktet har en blank yta med oftast gula skleriter på framvingarna (Figur 3) och arten har en karakteristisk bakkropp där de sista segmenten är kolsvarta (Broad 2012, Broad & Shaw 2016).

I maj 2018 fångades en hane av brokparasitstekeln *Ophion obscuratus* med lampa på Laxbacken. En art som tidigare var känd från södra Sverige och längs Norrlandskusten upp till Ångermanland. Arten betraktas som en vårart och är den enda *Ophion*-arten i Sverige med tydliga ljusgula ränder på mellankroppen. Under sommaren är *O. luteus* den vanligaste *Ophion*-arten vid nattfångst i Mellanbygden, en art som bland annat känns igen på sina trubbiga mandibler (Broad 2012).

Ljusfångst vid Lappsvedforsen i början av augusti 2018 i en lövdominerad skogs-kant attraherade många arter och individ av mätare och nattflyn. Mest överraskande var baltiskt skogsfly, *Xestia baltica*, och inbuktat vecklarfly, *Ipimorpha retusa*. Baltiskt skogsfly är rödlistad som nära hotad (NT) utifrån bland annat en minskning i södra Sverige (Anonym 2015). Larven lever på blåbärsris i äldre skogar, ett habitat som finns representerat vid Lappsvedforsen.

Inbuktat vecklarfly är sedan tidigare bara känd från södra Sverige och ett fynd i Hälsingland 2017. Enligt Gustafsson (2018) så är inbuktat vecklarfly en tämligen sällsynt art där larven lever på sammanspunna skott av vide. Arten känns igen på de inbuktrade vingarna samt teckningen på framvingarna (Figur 4), och det finns rikligt med videbuskar vid Lappsvedforsen. Tack till Håkan Elmqvist som kontrollerat mitt fynd av inbuktat vecklarfly.

Citerad litteratur

- Anonym, 2015:** Artfakta baltiskt skogsfly *Xestia baltica*. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/216248>.
- Broad, G.R. 2012:** Keys for the identification of British and Irish nocturnal Ichneumonidae. <http://nocturnalichs.myspecies.info/node/38>.
- Broad, G.R. & Shaw, M.R. 2016:** The British species of *Enicospilus* (Hymenoptera: Ichneumonidae: Ophioninae). *European Journal of Taxonomy* 187:1–31.
- Forslund, M., Forslund, S.R. & Löfroth, M. 1993:** Våtmarker i Västerbottens län. Länsstyrelsen i Västerbottens län, meddelande 1: 1993. Bilaga 3, Katalog över våtmarker, s. 219.
- Gustafsson, B. 2018:** *Ipimorpha retusa*. http://www2.nrm.se/en/svenska_fjarilar/i/ipimorpha_retusa.html

Huggert, L. & Ulefors, S.-O. 1971: Anteckningar om svenska Coleoptera. *Ent. Tidskr.* 92:54-65.

Lundberg, S. 1981: Återfynd av jordlöparna *Chlaenius costulatus* och *Harpalus nigritarsis* i Sverige. *Ent. Tidskr.* 102:13-15.

Skipper, L. & Fogh Nielsen, O. 2018: *Danmarks frøtæger*. Danmarks Dyreliv, Bind 15. Apollo Books, Ollerup.

Strauss, G. & Günther, H. 2006: Bestimmungsmerkmale der *Coranus*-Arten (Heteroptera, Reduviidae) Europas und der Kanarischen Inseln mit einem Neunachweis für Deutschland. *Denisia* 19:987-995.

Författarens epostadress:
Roger.B.Pettersson@slu.se

Figur 4. Inbuktat vecklarfly, *Ipimorpha retusa* från Lappsvedforsen i Västerbotten 2018. Foto: förf.

Spindel får storhetsvansinne av LSD

I Kanada håller en vetenskapsman på ett mentalsjukhus på med synnerligen intressanta försök. För att se hur t. ex. en spindel reagerar för olika slags narkotika ger han den små doser med morfin, marijuana och LSD. I vanliga fall tar det en halvtimme för en spindel att spinna ett nät. Får den en dosis morfin tar det tre timmar, ger man den marijuana spinner

den ett rektangulärt nät och litet LSD gör att den får storhetsvansinne. Då spinner den ett nät av fullkomligt jättelika proportioner – LSD lär ju ha liknande effekt på människor, det gör en övermodig och får en att förlora verklighetskontakten. Dessa experiment med spindlar och narkotika kommer att visas vid världsutställningen i Montreal i en särskild paviljong.

Notis från
veckotidningen
Lektyr 1967